

PARK KETHEL

PARK KETHEL

Park Kethel is het jongste park van Schiedam. Het is geen gewoon park zoals we parken in Nederland gewend zijn. In het park is het "oorspronkelijke" landschap, zoals dat nu in Midden Delfland bestaat, herkenbaar.

De omgeving van Park Kethel is *bijzonder*. In het zuiden ziet u het oude dorp Kethel met de hoger gelegen kerk. Dit landelijke gebied is al vaak prachtig weergegeven in de boeken van Rien Poortvliet. In het noorden kunt u genieten van de wijdsheid van het aangrenzende Midden Delfland-gebied.

Park Kethel is een *uniek groengebied* met verschillende aantrekkelijke gezichten. Het is een plaats waar fietsers en wandelaars vele aangename uren kunnen doorbrengen. De verschillende wandelpaden in het park zijn ook toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

Het park is ruim opgezet en heeft een *landelijke sfeer*. Specifieke elementen, zoals poldersloten, een griend, hooilanden en een educatief centrum, zorgen voor afwisseling. Voor vele bezoekers zijn dit onbekende begrippen. Daarom wordt in dit informatieboekje een en ander nader toegelicht.

Ook de seizoenen zorgen voor afwisseling bij de planten en dieren. Zo zullen de bomen nu eens kaal zijn en dan weer bloesem of vruchten dragen. En u kunt de dieren hier bij wijze van spreken zien groeien.

Maar Park Kethel is ook meer, want het park *maakt onderdeel uit van de grote Schiedamse parkgordel*. De gemeente voert een actief beleid om deze bewust gecreëerde groene ader tussen Midden Delfland en de Nieuwe Waterweg te behouden.

Dit informatieboekje wil de bezoeker een indruk geven van alle aanwezige en op het oog zo eenvoudige elementen. Want Park Kethel is een park dat aandacht verdient en waar velen van u regelmatig zullen terugkeren.

Park Kethel is het jongste park van Schiedam. Het is geen gewoon park zoals we parken in Nederland gewend zijn. Het is een park met een bijzondere landschap. Zoals dat nu in Midden Delfland bestaat.

De ontstane van Park Kethel is bijzonder. Het kwam tot u het einde door de tijd met de hoge gelegenheid. Dit unieke gebied is in 1988 aangelegd door de gemeente van Schiedam. In het noorden komt u gebieden van de wijken van het aangrenzende Midden Delfland gebied.

Park Kethel is een uniek gebied met verschillende landschappelijke gebieden. Het is een gebied met veel verschillende landschappen en gebieden. Het is een gebied met veel verschillende landschappen en gebieden. Het is een gebied met veel verschillende landschappen en gebieden.

Schiedam, januari 1988

Uitgave van
de hoofdafdeling Plantsoenen
van de Dienst Gemeentewerken te Schiedam,
ter gelegenheid van de officiële opening
van Park Kethel.

Samenstelling en vormgeving:
Marleen Peeters

Druk:
Bedrijfsgemeenschap Schiemond

Met dank aan
Dhr. Gerrets, werkzaam bij de Dienst Gemeentewerken Schiedam,
voor de tekening op bladzijde 17,
Rien Poortvliet voor de tekening op bladzijde 19.

Van verleden tot heden	4
* algemeen	
* landschap	
* park	5
* naam	
Het slappe veen	6
Van poldersloot tot singel	
De vormgeving van het park	8
Kent u dit ?	9
* grienden	
* wei- en hooilanden	10
* geriefhoutbosje	11
* houtwallen	
* pestbosjes	
<i>Plattegrond</i> uitloper Harreweg	12
De uitloper Harreweg (naar Midden Delfland)	13
<i>Plattegrond Schiedamse parkgordel</i>	14
Boerderij Park Kethel	16
Het centraal weidegebied	18
<i>Plattegrond</i> centraal weidegebied	20
<i>Plattegrond</i> uitloper Prinses Beatrixpark	22
De uitloper naar het Prinses Beatrixpark	23
De flora	24
De fauna	27

VAN VERLEDEN TOT HEDEN

algemeen

Reeds vóór het begin van onze jaartelling werd dit gebied bewoond. De eerste schriftelijke gegevens (van 900 na Chr.) vermelden de naam "Harga", een zijriviertje van de Maas. Vanaf 1083 gaat men steeds meer over "Kethel" spreken.

In deze omgeving is water, met zijn voor- en nadelen, steeds een belangrijk onderdeel geweest. Zo werd op 24 april 1903 een gat geslagen in de Poldervaartkade, tegenover de Broekkade. Dit kwam door overmatige regen, een noordwesterstorm, slechte kaden en door bemaling boven het normale peil. Hierdoor stroomde het water de Noord-Kethelpolder binnen, tot zelfs over de Harreweg, die een waterkering was tussen de Noord-Kethelpolder en de Holiërhoekse- en Zouteveensepolder.

Deze overstroming haalde niet alleen de nationale pers, maar ook de Franse pers. Het was niet de eerste ramp in dit gebied, want Kethel werd vele malen eerder getroffen (o.a. door overstromingen in 1164 en 1248 en door brand in 1853).

In 1941 werd het dorp Kethel door Schiedam en gedeeltelijk door Rotterdam geannexeerd.

landschap

Onze verre voorouders vormden weilanden uit het toenmalige veen- en moerasgebied (een krekenslandschap), om zo een goede woonplaats te krijgen voor hun leefgemeenschap. Deze ontwikkeling begon in de 11e eeuw.

In de 13e eeuw werd het gebied verder ontgonnen en ontstond het kenmerkende slagenlandschap: een gebied dat door aangelegde waters en wegen is verdeeld in langgerekte stroken.

Kleine bebouwingen groeiden uit tot dorpen en door ontwatering en bedijking ontstond een landbouwgebied.

In de loop van de eeuwen is door allerlei invloeden een verkavelingspatroon in het landschap gegroeid. Oorzaken zijn: de verkavelingen die zelfs tot in de Middeleeuwen teruggaan, aan het eind van de 19e eeuw de uitbreiding van het wegennet en recenter de mechanisatie.

park

Bij planning en bouw van de woonwijken in Schiedam-Noord (Kethel en Woudhoek) dacht de gemeente ook aan de noodzakelijke groenvoorzieningen. De gemeente wilde graag dat het aan te leggen park een natuurlijke overgang zou gaan vormen tussen de stad en Midden Delfland. Het park moest meer zijn dan alleen een groenvoorziening voor Woudhoek en Kethel. Het moest een park worden voor de hele stad. Schiedam kreeg in 1974 subsidie van het rijk om Park Kethel aan te leggen.

naam

Het hoeft nauwelijks uitleg dat het Park Kethel zijn naam te danken heeft aan de nabijgelegen oude dorpskern Kethel. Maar voor de oorsprong van de naam "Kethel" is verschillende uitleg mogelijk.

Zo was de benaming in het verleden niet alleen Kethel, maar ook Ketel, Keethell, Betel en Bethel. Dit laatste kan duiden op een offerplaats van de afgodendienaars of op een altaar van de Christenen ("Bethel" betekent "Huis van God").

Een andere verklaring wijst naar een komvormige glooiing in het landschap ook wel "ketel" genoemd.

Het woordje "kethel" is ook terug te vinden in oude inboedelbeschrijvingen tot in 1600 wanneer men schreef over vuur-, kruiden- of kookpotten. Zo'n pot, een drie-poots-pot, nam de Ambachtsheer (= enigszins vergelijkbaar met de huidige wethouder) in 1500 op in zijn wapen.

HET SLAPPE VEEN

De bodem bestaat hoofdzakelijk uit een dunne kleilaag op veen. Deze bovenste venige kleilaag heeft een dikte van 40 tot 100 cm. Op sommige plaatsen, bijvoorbeeld in het weidegebied, is deze laag minder dan 40 cm dik. De waterstand is hoog ten opzichte van het maaiveld (= het niveau waarop men loopt).

Dit alles maakt dat deze bodem slap is. De losse bodemstructuur en de hoge waterstand werken als een spons, waardoor grasvelden vertrapt kunnen worden bij intensieve betreding. Daarom is de bodem van voor recreatie bestemde parkgebieden verbeterd door vermenging van de bovenste laag met zand.

Op sommige plaatsen, waar bomen zijn aangeplant, is de struweelstrook (= strook met struikgewas) opgehoogd, zodat een beworteling van 60 cm mogelijk is. Dit is nodig om de bomen voldoende houvast te geven in de slappe grond.

VAN POLDERSLOOT TOT SINGEL

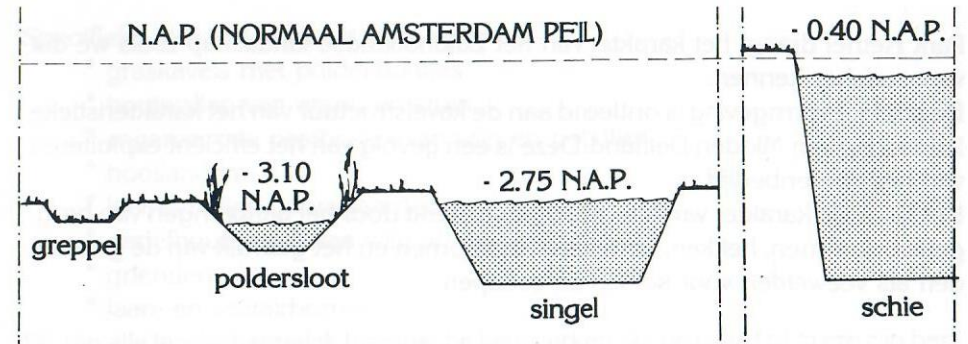
Het park kent drie soorten waterwegen: singels, polderslootjes en greppels.

Greppels zijn zeer smalle slootjes, die meestal droog staan.

Poldersloten zijn kleine waterwegen die noodzakelijk zijn voor handhaving van de waterstand in de polder, een met dijken omgeven laag land. Het waterpeil in de poldersloten blijft gehandhaafd op het polderpeil -3.05 m / -3.15 m Normaal Amsterdam Peil (N.A.P.) (dit is de Nederlandse ijkmaat voor grondwaterstanden).

De *parcsingels* hebben een peil van -2.75 m N.A.P.

Via diverse singels komt het polderwater uiteindelijk terecht in de Schie, die een waterpeil heeft van -0.40 m N.A.P.

Uit het voorgaande wordt duidelijk dat het water in de singels 30 à 40 cm hoger staat dan in de poldersloten. Dit is goed zichtbaar bij de singel langs de woonwijk Woudhoek-Noord, waarop een poldersloot haaks aansluit. Het hoogteverschil wordt opgevangen door een waterstuw (= damwand).

De gehele waterhuishouding van het parkgebied kan onafhankelijk van de omliggende singels worden geregeld door middel van bemaling: de regeling van het grondwaterpeil met behulp van molens of gemalen.

Het slootpeil in het park moet tijdelijk gewijzigd kunnen worden, zodat het parkgebied in natte perioden zoveel mogelijk vrijgehouden kan worden van drassige plaatsen en plassen.

Een blijvende verlaging van het polderwater is niet wenselijk, omdat de bodem dan gaat inklinken, waardoor er steeds dieper moet worden bemalen.

Bij de kruising van het Noordeinde en de Laan van Spaland (nabij de kerk) vindt u een N.A.P.-meter. Hierop kunt u de waterhoogte in deze poldersloot aflezen. Daarnaast ziet u een pomp die automatisch in werking treedt wanneer het water-niveau in deze sloot te hoog komt. Aan de overkant van het weggetje hoort en ziet u het overpompen van het water.

DE VORMGEVING VAN HET PARK

Park Kethel draagt het karakter van het Zuidhollandse landschap zoals we dat van oudsher kennen.

De strakke vormgeving is ontleend aan de kavelstructuur van het karakteristieke landschap van Midden Delfland. Deze is een gevolg van het efficiënt exploiteren van het boerenbedrijf.

Het landelijk karakter van het gebied is versterkt door het aanbrengen van bruggetjes, dammen, hekken, korte rijen knotbomen en het gebruik van de graslanden als veeweiden voor koeien en schapen.

Wandelpad langs de weiden, richting dorp Kethel.

Specifieke elementen in het park zijn:

- * graskavels met polderslootjes
- * houtwallen van essen en elzen
- * zogenaamde pestbosjes van wilg en populier
- * hooilanden
- * kleinschalige boomgaarden
- * geriefhoutbosjes van wilg en es
- * grienden
- * laan- en solitairbomen

Dit zijn alle landschappelijk historische kenmerken die bewaard of in ere zijn hersteld of nieuw zijn aangelegd.

Er wordt geen gebruik gemaakt van uitheemse plantensoorten.

In de omgeving van het dorp Kethel is gekozen voor een "open" structuur waarbij de bestaande situatie zoveel mogelijk is gehandhaafd. De kerk en haar omgeving krijgen zo meer ruimte, waardoor het waardevolle aanzicht ervan meer tot zijn recht komt.

KENT U DIT ?

grienden

Grienden zijn een soort kwekerijen waar men wilgehout (of wilgetenen) teelt. Het zijn stukken grond die meestal ongeschikt zijn voor andere teelt.

In de handel en in de huishouding werd de opbrengst van de grienden op allerlei manieren toegepast, afhankelijk van de buigzaamheid en de dikte van het wilgehout. Zo werden van wilgenhout grove en fijne manden gemaakt, siervlechtwerken, vlechtwerk voor oeverbescherming, bonestaken, stelen voor gereedschappen, stoelpoten en hoepels om vaten.

Resttwijgen, kromme en zieke takken en oude stoven (= onderstammen) werden gebruikt als brandstof voor o.a. bakkerijen en kachels.

Er zijn hak- en snijgrienden. Voor snijgrienden gebruikt men wilgesoorten die buigzaam en niet zo hard zijn: de bittere wilg en de kraakwilg. Het hout van de hakgrienden mag wat harder zijn. In Park Kethel is een hakgriend te vinden. Hierbij is gebruik gemaakt van de katwilg, de schietwilg en de boswilg.

Tot in de vijftiger jaren werden grienden goed onderhouden. Maar toen moderne materialen de vraag naar o.a. manden sterk deden afnemen, was de griendkultuur meestal niet lonend meer.

Tegenwoordig worden grienden ook beheerd als natuurgebied.

Af en toe dient zich een nieuwe markt aan. Zo worden de laatste jaren soms dunne, rechte staken gevraagd door zink- en aluminiumverwerkende bedrijven om het smeltproces te bevorderen. Rijkswaterstaat experimenteert al enige jaren succesvol met de aanplant van wilgetenen als geluidwerende wal langs grote wegen. Zo'n wal wordt ook wel bio-schermd genoemd. De wilg is hiervoor geschikt omdat hij zo gemakkelijk wortel schiet.

Konijnen kunnen een ware plaag zijn in de grienden, doordat zij in de wintermaanden leven van de bast van de jonge twijgen. Grienden hebben meestal een rijke onderbegroeiing en bieden veel vogels zoals tijaft en fitis een voedsel- en nestplaats.

wei- en hooilanden

De wandelaar zal merken dat de weilanden bij de boerderij er verschillend uitzien. Dit komt door de aard van het gebruik. Zo ziet u een groene wei (graasweiden voor het vee) en een wei met hoger gras (de hooilanden).

Op hooilanden graast dat jaar geen vee. Ze worden begin juli en eind september gemaaid. De opbrengst wordt opgeslagen als veevoer.

In Park Kethel treffen we hoge en lage hooilanden aan. Dit heeft te maken met de ligging. Hoge hooilanden liggen hoger, dus droger, en lage hooilanden liggen lager, dus natter. Door het verschil in vochtigheid treedt een verschil in plantensoorten op.

geriefhoutbosjes

Iedere boerderij had vroeger een stuk grond in de naaste omgeving waar men voor het gebruik hout kon hakken.

De beplanting bestond over het algemeen uit es, els, wilg en populier. Het hout werd gebruikt voor vlechtwerk, gereedschap en omheiningen en als brandhout.

pestbosjes

Pestbosjes zijn bosjes die waarschijnlijk werden geplant op plaatsen waar vroeger het aan besmettelijke ziekten bezweken vee werd begraven. Tegenwoordig is dit niet meer toegestaan.

De beplanting van deze over het algemeen blokvormige groengebiedjes bestond uit es, els, wilg en populier. Deze beplanting moest voorkomen dat het gezonde vee op deze plaatsen ging grazen.

houtwallen

Houtwallen zijn lintvormige beplantingsstroken op een natuurlijke of kunstmatige wal (= ophoging).

De beplanting is overwegend essen en elzen, beschermt het vee en bakent het terrein af. Vroeger werden de houtwallen ook gebruikt voor geriefhout.

Houtwallen hebben in het landschap een coulisseneffect: de aanwezige open ruimte is opgedeeld door de beplanting. Hierdoor is de grote open ruimte van het landschap niet in één blik te overzien, waardoor er steeds een nieuw, verrassend vergezicht te bewonderen valt.

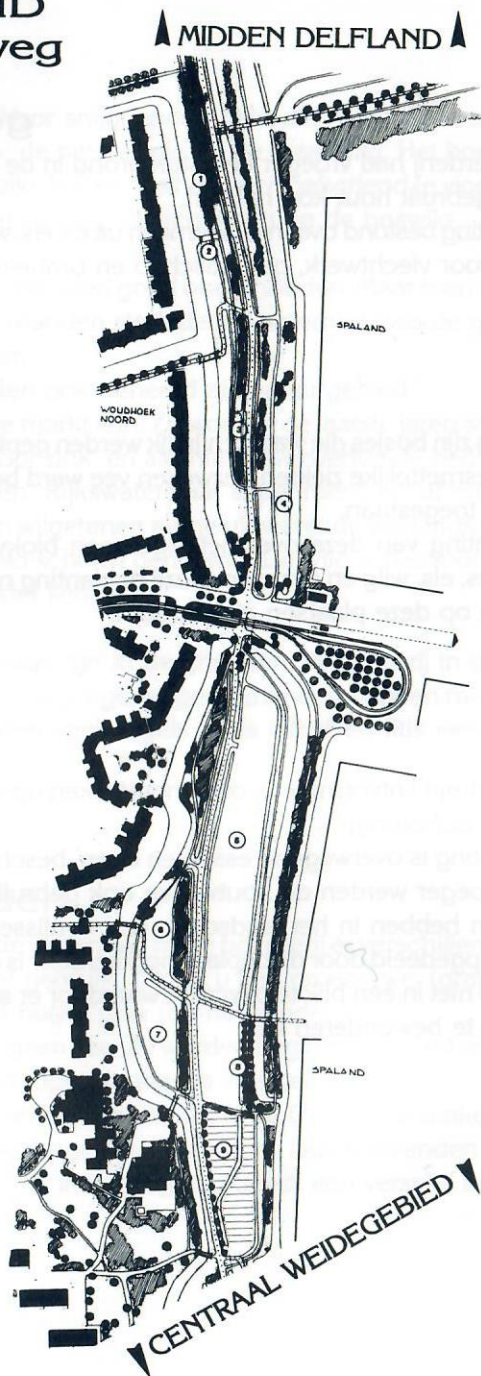
PLATTEGROND uitloper Harreweg

...fietspad

- 1 - wilgen-elzenlaantje
- 2 - stuwdam
- 3 - eilandje
- 4 - paddenpoel
- 5 - weiland
- 6 - laag hooiland
- 7 - hoog hooiland
- 8 - boomgaard (fruit)
- 9 - schooltuinen

100 m

DE UITLOPER HARREWEG (naar Midden Delfland)

De Harreweg is een recreatieve route over een historische polderweg die uitsluitend bestemd is voor voetgangers-, fiets- en bestemmingsverkeer. Het is een langgerekte strook van 1,5 km lang en 60 tot 100 m. breed.

In deze omgeving zijn twee paddenpoelen aangelegd. Het zijn voortplantingsplaatsen voor verschillende amfibieën. De paddenwerkgroep zet in het voorjaar, tijdens de paddentrek naar het voortplantingsgebied, de dieren veilig over de Harreweg.

Aan weerszijden van deze karakteristieke landweg liggen bermen met oevervegetatie, poldersloten en smalle kleiakkers, die op hun beurt soms weer omgeven zijn door slootjes. Deze smalle, langgerekte en vaak lager gelegen percelen hadden de laatste decennia weinig agrarische waarde. Ze werden gebruikt voor het plaatsen van klein vee of een enkel paard, voor groenteteelt voor eigen gebruik en voor geriefhoutbosjes.

Bij het opzetten van het park zijn deze typische elementen zoveel mogelijk behouden. Dit is duidelijk te merken wanneer u over de Harreweg tussen de trambaan en de kerk loopt.

(U ziet hier een nieuw aangelegd griend, geriefhoutbosjes en hooilandjes (zie eerdere beschrijving).

Vlakbij het natuur-educatief centrum liggen de schooltuinen. Vanwege de grote belangstelling van "schooltuinkinderen" moest in 1987 uitgebreid worden. Bij deze uitbreiding is ook een kleine boomgaard met appel, peer, kers en pruim aangelegd.

Ter hoogte van de wijk Woudhoek-Zuid is een speelgrasveld met speelelementen aangelegd.

In de bermstroken naar Midden Delfland is een ruiterspad aangelegd, zodat ook deze vorm van recreatie mogelijk is.

BOERDERIJ PARK KETHEL

De boerderij aan de Harreweg, een essentieel element in het park, doet dienst als natuur-educatief centrum en als winterverblijf voor de dieren.

Het karakteristieke gebouw dateert uit 1891, hetgeen u in de muur tussen woonhuis en stallen kunt zien. Hier bevindt zich, omringd door de klimplant blauwe regen, een gedenksteen die vermeldt: "De eerste steen gelegd door Helena Alida van Lindt - 27 april 1891 - oud 2 jaar".

Eind 1981 werd begonnen met de opknopbeurt. Officieus ging het natuur-educatief centrum op 1 april 1983 van start als educatieve boerderij voor de gehele bevolking van Schiedam.

De gerestaureerde stallen vervullen hun oorspronkelijke functie, behalve één van de oude varkensstallen, die nu samen met het oorspronkelijke boenhok (= wasruimte) is ingericht als leslokaal. Hier kunnen biologielessen worden gegeven door de medewerker natuur- en milieu-educatie.

Voorbeelden van alles wat leeft op en groeit rond een boerderij zijn binnen handbereik.

Het onderwijs aan leerlingen van het basisonderwijs wordt op de boerderij verzorgd door het Bureau Gemeentelijk Onderwijsconsulent.

De hoofdafdeling Plantsoenen van de Dienst Gemeentewerken organiseert activiteiten voor een breder publiek, zoals open dagen, cursussen en tentoonstellingen. Ook kunnen vrijwilligersorganisaties en verenigingen voor hun activiteiten gebruik maken van de ruimte.

In de boerderij zijn de antieke schouwen nog steeds aanwezig. Ook is de oude karnruimte met toebehoren bewaard gebleven.

Het land rondom de boerderij heeft authentieke kavels met een breedte van ± 50 meter, die oost-west gericht zijn. Hierop kunnen de schapen en koeien grazen.

De koeien worden met de hand gemolken, want men wil zoveel mogelijk tonen hoe het boerderijleven was vóór de mechanisatie.

Daarom ontbreken de kippen, haan, konijnen, geiten, varkens, ganzen en de fiere pauw natuurlijk niet op het erf. De koerende duiven 'rollers' zijn een typische boerderijsoort. Alle dieren op de boerderij worden verzorgd door vrijwilligers.

Altijd zijn dieren in verschillende leeftijdsstadia te zien. Zo zijn er kalverpinken (= éénjarige kalveren), vaarzen (= koeien van ongeveer twee jaar oud) en koeien. Ook is er meestal een drachtig varken of een varken met biggen.

In het leslokaal staat een broedmachine voor 40 eieren en een warme kast voor de piepjonge kuikentjes.

Wat ook niet ontbreekt, is de opgeknapte hooibergoverkapping. Vroeger werd deze gebruikt voor het bewaren van het gemaaide hooi dat diende als wintervoedsel voor het vee op stal.

Zicht op de ingang van de boerderij aan de Harreweg, nu het natuur-educatief centrum van Schiedam.

Schuin achter de hooiberg ziet u een silo (= de betonnen cirkelvormige opslagruimte), die diende voor mestopslag.

Aan de zuidzijde van de boerderij ligt een boomgaard met hoogstammige fruitbomen: peer, kers en appel. In de bomen zijn nestkastjes bevestigd.

Aan deze zijde van de boerderij bevindt zich ook een kleine imkerij (= een bijenhouderij). Voor het onderwijs wordt soms een bijenvolk in een platte kast met glazen zijwanden neergezet in het leslokaal. Op deze manier kunnen kinderen niet alleen de bijen en hun produktie van broed- en honingraten observeren, maar ook de bijendans, het communicatiemiddel dat bijen gebruiken om elkaar mee te delen waar zich nectar of stuifmeel bevindt.

HET CENTRAAL WEIDEGEBIED

In 1980 kwam deze eerste fase van het park gereed. Dit centrale gebied, 7,1 ha groot, bestaat uit 4,5 ha authentiek weidegebied en 2,6 ha beplantingsstroken.

In dit weidegebied zijn wandel- en fietspaden opgenomen die het slotentracé volgen. Want door het plaatselijk graven van enkele extra slootjes ontstonden er op korte afstand smalle "weide"-percelen, direct naast de bredere graasweiden van het vee. Deze weidepadjes maken contact mogelijk tussen de wandelaar en de in de weide aanwezige dieren. Op een tweetal plaatsen is het zelfs mogelijk om het weiland te doorkruisen. Dit gebeurt via klaphekjes die door hun schuine stand onmiddellijk weer 'dichtklappen', zodat het vee niet kan ontsnappen.

De aanwezigheid van vee in dit gebied bevestigt dat dit geen gewoon park is zoals de meeste mensen dit kennen.

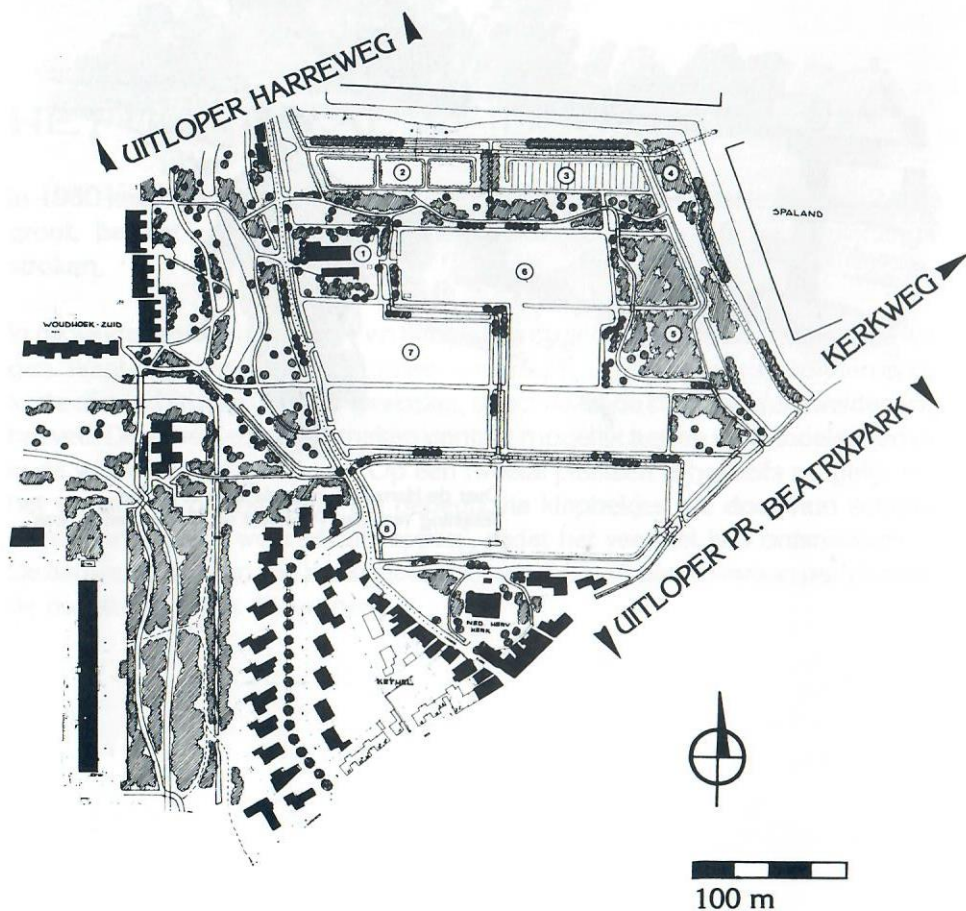

Over de Harreweg, naar de kerk in Kethel.
Tekening van Rien Poortvliet uit 'Te hooi en te gras'.

PLATTEGROND

Centraal weidegebied

- 1 - Boerderij Park Kethel
- 2 - griend
- 3 - schooltuinen
- 4 - pestbosje
- 5 - geriefhoutbosje
- 6 - weiland
- 7 - hooiland
- 8 - N.A.P.-meter

Via en klaphekje kunt u de weiden betreden.

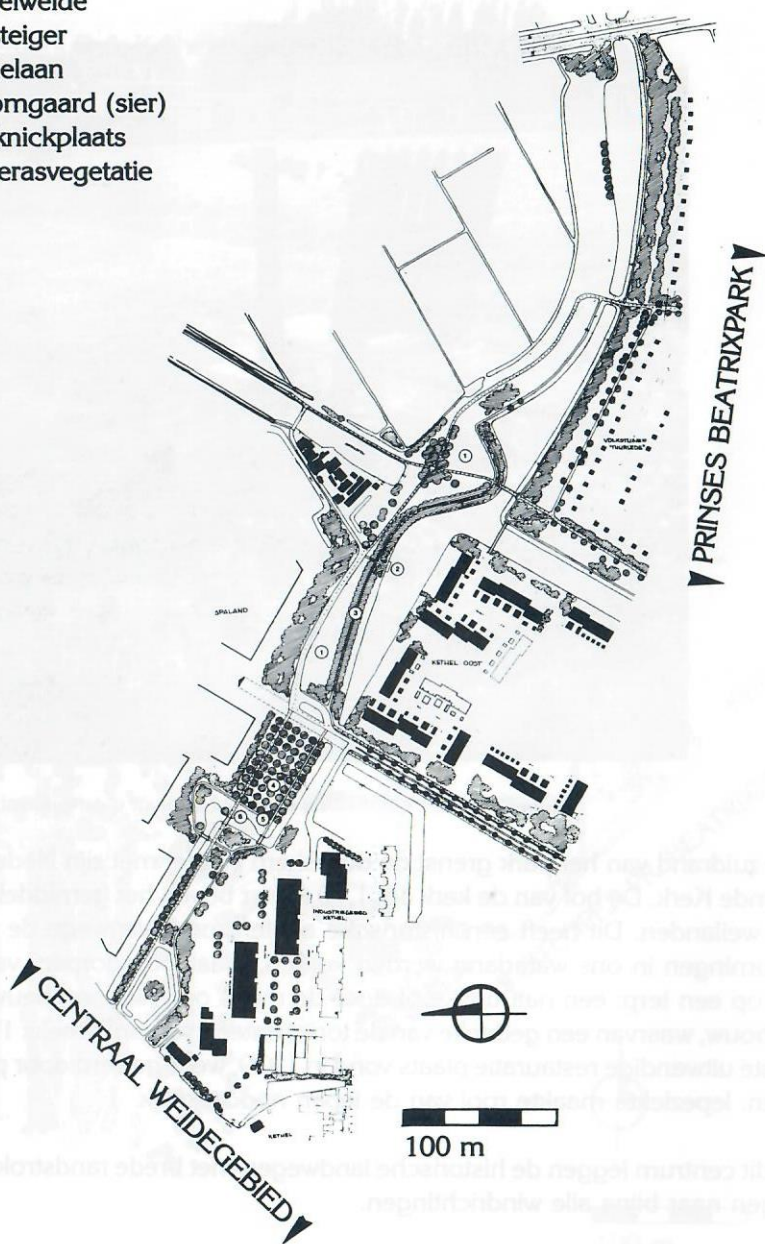
Aan de zuidrand van het park grenst de dorpskern Kethel met zijn Nederlands Hervormde Kerk. De hof van de kerk ligt 1,70 meter boven het gemiddelde peil van de weilanden. Dit heeft een historische achtergrond. Vanwege de talrijke overstromingen in ons waterland werden kerken, maar ook dorpen, vaak gebouwd op een terp: een natuurlijke of door de mens opgeworpen heuvel. Het kerkgebouw, waarvan een gedeelte van de toren dateert van omstreeks 1250 en de laatste uitwendige restauratie plaats vond in 1929, werd gesierd door prachtige iepen. Iepeziekte maakte rooi van de iepen noodzakelijk.

Vanuit dit centrum leggen de historische landwegen met brede randstroken verbindingen naar bijna alle windrichtingen.

PLATTEGROND

Uitloper Prinses Beatrixpark

- 1 - speelweide
- 2 - vissteiger
- 3 - lindelaan
- 4 - boomgaard (sier)
- 5 - picknickplaats
- 6 - moerasvegetatie

DE UITLOPER NAAR HET PRINSES BEATRIXPARK

Deze uitloper vormt de groene schakel tussen het Prinses Beatrixpark en het centrale weidegebied van Park Kethel. Het is de jongste uitbreiding van het park, aangelegd in 1987. Hierin is een voet- en fietsverbinding tussen het Prinses Beatrixpark en de Harreweg opgenomen.

Dit gedeelte van het park - vanaf de Kerkweg tot aan de spoorlijn - is door de hogere ligging van het terrein meer geschikt voor "stedelijke" recreatie. De grote open ruimten bieden gelegenheid voor al dan niet georganiseerde activiteiten, zoals spelletjes op feestdagen en diverse sporten op de trapveldjes. Aan de randen van het park zijn speelvoorzieningen en picknickplaatsen voor de parkgebruikers aangebracht.

Tussen de voet- en de fietsbrug is de singel verbreed voor aanplant van moerasvegetatie. De fiets- en wandelroute richting Prinses Beatrixpark loopt verder via een boomgaard met sierkers. Het voetpad gaat ter hoogte van de woonwijk Kethel-Oost over in een laan van lindebomen. Halverwege ligt een vissteiger in de brede vijverpartij.

Nog meer naar het oosten doorsnijdt dit water de Poldervaart. Noordelijk gaat de Poldervaart richting Midden Delfland.

De woningen, die in het noordwesten van deze kruising liggen, zijn bekend onder de naam "de Windas", genoemd naar een voormalige overtrekplaats voor kleine boten van boeren.

Op verschillende plaatsen ziet u bloembermen die zijn ingezaaid met een wilde plantenmengsel. Het beheer van deze bermen is gericht op een grotere variatie door uitbreiding van het aantal kruidensoorten.

De noordrand van deze parkstrook zal in de toekomst worden begrensd door de bebouwing van Spaland.

DE FLORA

Wat voor heel Schiedam geldt, geldt met name voor het Park Kethel: hier worden geen bestrijdingsmiddelen gebruikt en wordt slechts matig bemest. Vooral dit laatste is zeer belangrijk, want "hoe rijker de grond, hoe minder variatie in de plantensoorten".

Voorkomen moet dus worden dat de reeds van nature vruchtbare grond in Kethel nog meer wordt verrijkt door mestgebruik. De ruige soorten als brandnetel, ridderzuring en akkerdistel zouden zich anders steeds meer uitbreiden ten koste van andere soorten.

Voor het langwerpige eilandje tussen de Harreweg en de woningbouw van Woudhoek-Noord heeft een vegetatie met soorten die kenmerkend zijn voor vlietlanden: echte koekoeksbloem en reukgras. Tevens staat er op dit eilandje een bijzonder type hakhout, de steeniep een laag groeiend boomsoort omdat het hout regelmatig gehakt wordt. Dit gebiedje is niet toegankelijk, waardoor hier een keur aan plantensoorten groeit.

Tussen de bebouwing en dit eilandje is een romantisch wilgen- elzenlaantje aangeplant.

DE FAUNA

De wilg en els zijn *boomsoorten* die van nature in dit waterrijke gebied thuishoren. Een groot deel van het aanwezige bestand is behouden. Daarnaast zijn er verschillende soorten bijgeplant, zoals diverse wilge- en elzesoorten, essen en populieren.

De *struikbeplanting* is bijna volledig aangeplant, maar ook hier heeft men rekening gehouden met in deze omgeving voorkomende soorten. Voorbeelden hiervan zijn botanische rozen, veldesdoorn en kornoelje.

De *kruidbeplanting* bestaat uit soorten die zich hier spontaan hebben gevestigd. Van de vroege lente tot laat in het najaar kunt u hier vele veldbloemen zien bloeien.

Pionierplanten groeien als eerste op vrijgekomen grond, bijvoorbeeld na een opspuiting of afgraving. Wanneer na verloop van tijd de beplanting haar evenwicht heeft gevonden, verdwijnen deze pionierplanten weer. Een voorbeeld hiervan is koolzaad, dat in juni de omgeving in stralend geel zet.

In de *grasbermen* ziet u de witte bloempjes van het gewone duizendblad, het sierlijke fluitekruid met op peterselie lijkende blaadjes en het gewone herderstasje, genoemd naar zijn beursvormige vruchtjes. Hier hangt de sterke geur van de gewone bereklauw met zijn grote witte bloemschermen en gegroefde forse stengel.

In de *weilanden* zal de koekoeksbloem met haar diep ingesneden rose kroonblaadjes wijzen op een hoge grondwaterstand. De bruinrode tint in het groene gras is afkomstig van de bloeiende veldzuring.

pinksterbloem

Langs de waterkant valt in het voorjaar de bleekpaarse pinksterbloem op, samen met het hoefblad, waarvan de grote rabarberachtige bladeren pas na de bloei verschijnen. Laag bij het water groeit de blaartrekkende boterbloem met lichtgele millimeterkleine bloempjes en groene stampertjes. De zwanebloem heeft schermen van mooie rose bloemen en is beschermd. Wat betekent dat deze plant vooral niet mag worden geplukt.

In het water zweeft de brede waterpest, die bestaat uit stengels met kransjes van drie blaadjes. Het lichtgele bloempje dat uit het water omhoog steekt is de watergentiaan. Zijn bladeren lijken op die van een waterlelie maar zijn kleiner. De grote kroosvaren is een varentje dat op het water groeit. In de zon is hij bruinrood gekleurd, in de schaduw meestal groen.

kleefkruid

gewone kamille

Langs de bosranden of in het struikgewas kunt u de volgende soorten aantreffen. Zevenblad, waarvan de witte bloemen gebundeld in tuiltjes deel uitmaken van een vlak bloemenscherm, doet een beetje denken aan fluitekruid. Look-zonder-look die bij het stukwrijven een sterke uienlucht verspreidt maar geen familie van de ui is. Het kleefkruid waarvan de vierkante stengel en bladeren ruw aanvoelen.

Grote delen van de bermen van de uitloper naar het Prinses Beatrixpark zijn ingezaaid met een wilde plantenmengsel. Onder andere het witte, soms roodachtige, van de peen, het witte met geel hart van de margriet en de echte kamille, het goudgele van de gewone pastinaak, het oranjegele van het vlasbekje, het donkerrode van de grote klaproos, het paarsblauwe van de veldsalie en het rose van het grote kaasjeskruid zorgen voor een fantastische kleurenpracht.

Alle genoemde planten zijn maar een greep uit het ruime assortiment dat de natuur hier laat zien. Wanneer uw interesse verder gaat, kan een eenvoudige flora u behulpzaam zijn bij het determineren (= op naam brengen) van de verschillende soorten.

vogels

Vogels zijn in dit gebied en het aangrenzend Midden Delfland rijkelijk vertegenwoordigd.

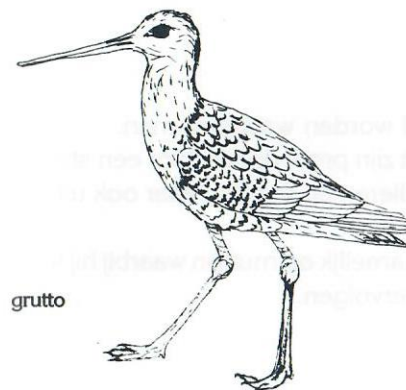
In de weiden kunt u aantreffen: de graspieper, de blauwe reiger, de veldleeuwerik, de scholekster, de Kievit, de tureluur, de grutto, de torenvalk, de zilvermeeuw, de kokmeeuw en het visdiefje.

Tussen het riet vindt u: de rietzanger, de kleine karekiet, het waterhoen, de knobbelzwaan, de rietgors en de meerkoet.

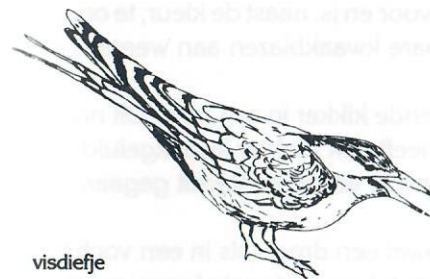
In de struiken en boomgroepen van Park Kethel, nestelen:

de grote bonte specht, de fitis, de pimpelmees, de winterkoning, het roodborstje, de zwarte kraai, de tjiftjaf, de koolmees, de kauw, de merel, de zwartkop, de fluitier, de spreeuw, de heggemus en de houtduif.

En bij de boerderij aan de Harreweg zijn ook nog te vinden: de boomkruiper, de boerenwaluw, de gierwaluw, de huiszwaluw en de huismus.

grutto

visdiefje

De grutto, kleine karekiet, rietzanger, fitis, tjiftjaf, zwartkop, fluitier, boeren-, gier- en huiszwaluw, zilvermeeuw en visdiefje zijn van bovengenoemde soorten de vogels die regelmatig in Nederland broeden, maar die hier in de winter niet of incidenteel voorkomen.

De overige vogels zijn soorten die het hele jaar in Nederland voorkomen (de zogenaamde standvogels).

DE FAGINA

De tureluur en de grutto zijn opgenomen op de lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten (28 november 1985). Ten opzichte van enkele tientallen jaren geleden is namelijk een achteruitgang in aantallen geconstateerd.

zoogdieren

In het park kunnen de hermelijn en de wezel worden waargenomen.

De hermelijn is een zeer behendig roofdier dat zijn prooi doodt door een stevige beet in de nek. Zijn voedsel bestaat uit knaagdieren en vogels, maar ook uit eieren, vissen en insecten.

De wezel is het kleinste roofdier. Hij jaagt voornamelijk op muizen waarbij hij klein genoeg is om de prooi tot in zijn hol te achtervolgen.

amfibieën

De groene kikker komt betrekkelijk algemeen voor en is, naast de kleur, te onderscheiden van de bruine kikker door de zichtbare kwaakblazen aan weerszijden van de kop.

De bruine kikker is echter de meest voorkomende kikker in ons land. Dit nachtdier kan zich vrij ver van water verwijderen en heeft een zachter kwaakgeluid dan de groene kikker. Beide kikkersoorten zijn sterk in aantal achteruit gegaan. De stand van de groene kikker neemt weer toe.

De gewone pad is zeer verbreid en komt in zowel een droge als in een vochtige omgeving voor. Dit wrathuidige diertje beweegt zich voort door te lopen, maar zal in noodgevallen gaan springen. In het voorjaar trekt de pad in grote groepen van de rustplaats naar de paarplaats. Deze voortplantingsplaats is doorgaans dezelfde poel als voorgaande jaren. Deze plekken zijn dikwijls gescheiden door wegen waardoor zij een vroege dood vinden.

De kleine watersalamander komt voor in ondiep en stilstaand of zwak stromend water. Hij is vrij algemeen in Nederland, maar neemt tot nu toe in aantal af.